

TÜRKİYE'DE DEMOGRAFİK VERİLER ÜZERİNDEN OKUMA-YAZMA ORANLARININ CİNSİYET BAZINDA DEĞERLENDİRİLMESİ

CONSIDERATION OF GENDER-BASED LITERACY RATES OF TURKEY UPON DEMOGRAPHICAL STATISTICS

İnci Duygu BAYTUN
Yakın Doğu Üniversitesi

Eğitim Yönetimi, Denetimi, Ekonomisi ve Planlaması Bölümü Doktora Öğrencisi, Lefkoşa - KKTC
duygubaytun@hotmail.com

ÖZET

Okuma ve yazma günümüz insanının yaşamındaki en önemli becerilerinden olduğundan halen bu becerilerden yoksun bireylerin azımsanamayacak oranda olması oldukça düşündürücüdür. Türkiye'de okuma- yazma bilmeyen kadın ve erkek nüfus baz alındığında, aralarındaki sayısal farklılık eğitim sosyolojisi açısından toplum kültürü hakkında önemli çıkarımlar yapılmasını sağlayacaktır. Bu çalışmada; 2008 ve 2011 yılları arasında TÜİK (Türkiye İstatistik Kurumu) nüfus verileri üzerinden, on beş yaş ve üzeri, okuma ve yazma bilmeyen kadın ve erkek nüfusun genel bir portresi çıkartılırken, eğitim açısından alınan önlemler ve çözüm yollarını ortaya koymak temel amacı oluşturmaktadır. Araştırma sonucunda toplam nüfusun; 2008 yılında okuma- yazma bilmeyen %9.23'lük diliminin %80.12'sini, 2009 yılında okuma- yazma bilmeyen %8.67'lik dilimin %80.44'ünü, 2010 yılında okuma- yazma bilmeyen %6.97'lik dilimin %81.70'ini ve 2011 yılında okuma- yazma bilmeyen % 5.68'lik dilimin %82.55'ini kadınların oluşturduğu bulunmuştur. Okuma- yazma bilmeyen toplam nüfusun 2008'den 2011 yılına kadar azaldığı gözlemlenirken, okuma- yazma bilmeyen kadın yüzdesinin bu yıllar arasında arttığı gözlemlenmiştir. Bu duruma sebep olan faktörler, okuma- yazma bilmeyen kadın oranının azaltılması yönünde yapılan çalışmalar ve alternatif çözüm önerileri ayrıca makalede yer almaktadır.

Anahtar Kelimeler: Okuma ve yazma, nüfus, cinsiyet, demografi

ABSTRACT

Due to the fact that reading and writing are the most important talents for all human-beings at this moment in time, it is very outstanding how the literacy rates of Turkey are low enough to matter. As the gender-based illiteracy rates of Turkey are considered, the numerical difference between men and women will significantly reveal important facts of public culture for the purposes of educational sociology. As this survey expresses a general portrait of the illiterate men and women in Turkey - aged 15 years old or over- upon the demographical data of Turkish Statistical Institute (TUSI) belonging to the year of 2008 to 2011, it essentially aims to display the necessary precautions and different ways of solutions for developing education. According to the results of this survey; the illiteracy rate of Turkey for the year of 2008 is 9.23% and 80.12% of it involves women. In 2009, this percentage of women rises to 80.44% as the illiteracy rate falls to %8.67. In 2010, it rises more to 81.70% and illiteracy falls to 6.97%. Finally, for the year of 2011, the illiteracy in Turkey falls to 5.68% and 82.55% of it consists of women. In accordance with the results of this survey conducted by TUSI, the illiteracy rate of Turkey from the year of 2008 to 2011 continuously decreases while the percentage of illiterate women increases. The factors that cause this change, alternative solutions for this sociologic problem and the conducted studies in order to decrease the illiterate women rate in country are also explained in this paper.

Keywords: Literacy, population, gender, demography

GİRİŞ

Bilgi çağı toplumu olarak nitelendirdiğimiz günümüz toplum anlayışında bireyin okuma alışkanlığı kazanması, okuduğunu anlaması, temel fikir ve düşüncelerini yazılı ifade etme becerisine sahip olma yetisi günlük hayatın önemli bir ihtiyacıdır. Çünkü ekonomi ve teknoloji odaklı toplumsal değişim nedeniyle kendini sürekli yenileyebilen, yüksek nitelikli insan gücü toplumsal kalkınmanın temelini teşkil etmektedir. Söz konusu insan gücünü sağlamak için geliştirilen eğitim politikaları değişimin getirdiği ivmeyi yakalamayı hedeflemektedir. Okuryazarlık ise bilginin bir güç olduğunun bilincine varmış toplumlarda, toplumsal gelişimin temel taşı ve bilgiye ulaşmanın ilk basamağını oluşturmaktadır.

Türkiye'de okuryazar birey yetiştirme yönündeki çalışmalar; açık öğretim kurumları, halk eğitim merkezleri, sivil toplum örgütleri ve çeşitli kurumlarca yürütülen kampanyalarla sürdürülmektedir. Bu

çalışma; TÜİK (Türkiye İstatistik Kurumu) ADNKS (Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi) veri tabanının ortaya koyduğu istatistik veriler incelenerek, 2008 ve 2011 yılları arasındaki okuryazar olmayan nüfus göz önünde bulundurulmuş hazırlanmıştır.

Çalışma hazırlanırken nicel yöntemlerden faydalanılmıştır. Nicel araştırmalar, olay ya da durumların niçin ortaya çıktığını, diğer olay ya da durumlardan ne düzeyde etkilendiğini nesnel olarak belirleyerek teorilerde yer alan genellemelerin doğruluğunu test etmeye ya da yeni genellemelere ulaşma amacını güder (Hoepfl 1997; Dobbin ve Gatowski, 1999). Bu çalışmada ise nicel modellerden biri olan “*tarama*” modeli kullanılmıştır. Böylece var olan durum betimlenmeye çalışılmıştır. Karasar’ın da (2005) dediği gibi; Tarama araştırmacısı, nesnenin ya da bireyin doğrudan kendisini inceleyebileceği gibi, önceden tutulmuş çeşitli kayıtlara (yazılı belge ve istatistikler, resimler, ses ve görüntü kayıtları vb.) eski kalıntılar ve alandaki kaynak kişilere başvurarak, elde edeceği dağınık verileri, kendi gözlemleri ile bir sistem içinde bütünleştirerek yorumlar.

Bu çalışmada da istatistik nüfus verilerinden faydalanarak var olan okuryazarlık durumu hakkında yüzdelerle sonuçları belirtmek ve bu sonuçları günümüz eğitim tedbirleri kapsamında değerlendirerek, sosyolojik çıkarımlarda bulunmak amaçlanmıştır.

Verilerden faydalanarak yapılan istatistikî çıkarımlar sonucu ise toplam nüfusun; 2008 yılında okuma-yazma bilmeyen %9.23’lük diliminin %80.12’sini, 2009 yılında okuma- yazma bilmeyen %8.67’lik dilimin %80.44’ünü, 2010 yılında okuma- yazma bilmeyen %6.97’lik dilimin %81.70’ini ve 2011 yılında okuma- yazma bilmeyen % 5.68’lik dilimin %82.55’ini kadınların oluşturduğu bulunmuştur.

Sonuç olarak; okuma- yazma bilmeyen toplam nüfusun 2008’den 2011 yılına kadar azaldığı gözlemlenirken, okuma- yazma bilmeyen toplam nüfus içinde kadın yüzdesinin bu yıllar arasında arttığı gözlemlenmiştir. Duruma yönelik yapılan çalışmalara rağmen kadın nüfusunun okuryazar olmayan yüzdesinin mevcut durumunu tetikleyen faktörler tartışılmaya çalışılmıştır.

Araştırmanın Amacı

Bu araştırmada; 2008 ve 2011 yılları arasında TÜİK (Türkiye İstatistik Kurumu) nüfus verileri üzerinden, on beş yaş ve üzeri, okuma ve yazma bilmeyen kadın ve erkek nüfusun genel bir portresi çıkartılması, eğitim açısından alınan önlemler ve çözüm yollarının ortaya koyulması temel amacı oluşturmaktadır.

YÖNTEM

Araştırmanın Evreni ve Örneklemi

Evren, genel anlamda, araştırma sonuçlarının genellenmek istediği elemanlar bütünüdür (Karasar, 1999). Bu çalışmada araştırmanın evreni Türkiye’deki nüfus olarak belirlenmiştir. Örneklem ise (Kaptan 1993), belirli bir evrenden, belirli kurallar çerçevesinde seçilen küçük grup olarak tanımlandığı göz önünde bulundurulmuş nüfus verilerinde yer alan ve okuma yazma bilmeyen kadın ve erkek nüfus olarak belirtilebilir.

Araştırmanın Sınırlılığı

TÜİK (Türkiye İstatistik Kurumu) web sitesinde yer alan ve 2008- 2011 yılları arasında nüfus sayımına katılmış olan bireylerden okuryazar olmayan on beş yaş ve üzeri kadın ve erkek nüfus toplamı araştırmanın sınırlılığını teşkil etmektedir.

Kullanılan Yöntemler

Bu çalışma hazırlanırken öncelikle literatür taraması yapılarak çeşitli kaynaklara ulaşılmış ve okuryazarlık konusunda yapılmış olan çalışmalar incelenmiştir. Daha sonra nicel araştırma

yöntemlerinden tarama metodu ile TÜİK (Türkiye İstatistik Kurumu) ADNKS (Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi) veri tabanı kullanılmak sureti ile oluşturulmuş, okuma yazma durumu ve cinsiyete göre 15 yaş ve üzeri nüfus 2008 ve 2011 yılları ve bu yıllar arasındaki veriler göz önünde bulundurularak incelenmiştir.

Okuryazarlık

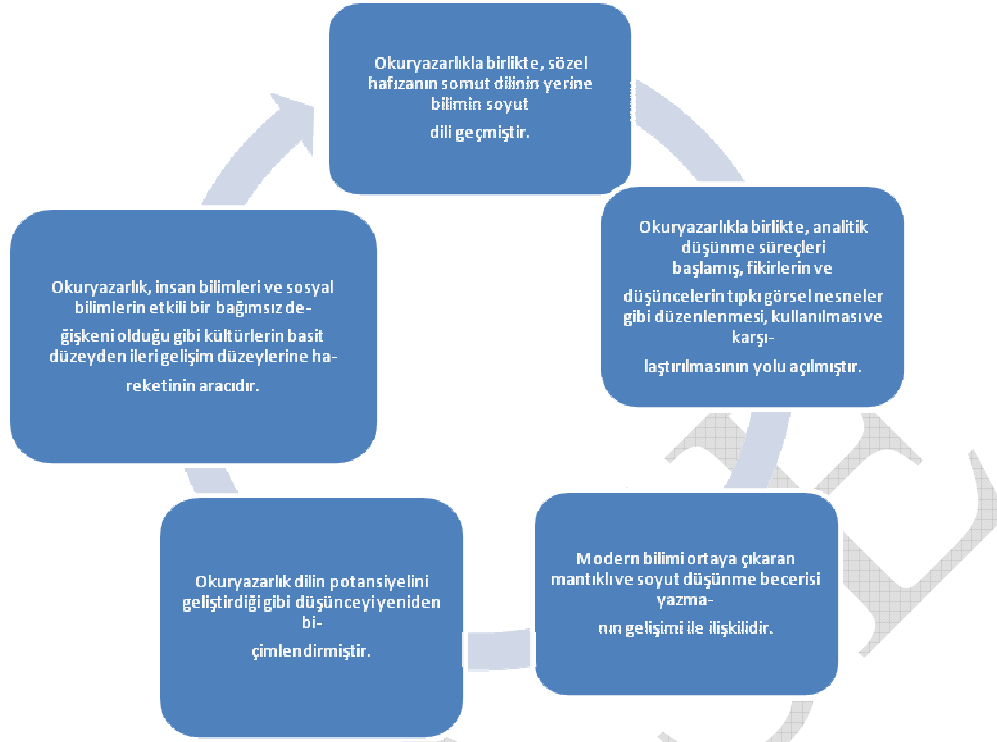
“Okumak ve yazmak” ilk anlamı ile yazı sembollerini kullanmak ve yine aynı yazı sembolleriyle oluşturulan anlamı çözmektir. Kelimenin bu ilk anlamı dışında, okuma kelimesi mecazî anlamda (gözlerinden okumak) ve gerçek anlamda (grafik okumak) gibi yazıyı okuma eyleminden daha geniş bir anlam ifade etmektedir. Yaşadığımız dünya, yazı sembolleri yanında binlerce sembolik anlatımı da içermektedir. Bütün bu sembolleri anlamlandırmaya çalışma bir tür okuma şeklidir. Aslında, farkına vararak veya varmadan çevremizi, kendimizi, etrafımızda olup bitenleri ve olayları okuyoruz; bazen de yine semboller kullanarak kendimizi ifade etmek için yazıyoruz (Altun, 2005). Okuryazarlık kelime anlamı olarak “okuma yazma bilme durumu” olarak ifade edilebilir. Fakat bu kavrama yüklenen anlamın günlük hayatta bu kadar kısıtlı tutulması söz konusu değildir. Yani okuryazar kişi sadece yazma ve okuma eyleminin yanı sıra bu beceriyi hayatına uyarlamış ve okuduğunu anlayabilme becerisine de sahip kişi olarak değerlendirilmektedir.

Okuryazarlık, “okuma” ve “okuma alışkanlığı” kavramları ile doğrudan bağlantılı ve iç içedir. “Okuma” kavramını, bireyin yaşam bilgisini artırması, “okuma alışkanlığı” kavramını ise bu artışın süreklilik kazanması, sonuçta; her iki kavramın da bireyin gelişmesi, yaşamda etkin olması anlamına geldiği söylenebilir. Böylece, bireye okuryazar niteliğinin verilebilmesi için bu beceriyi yaşama uygulama ölçütünün yanı sıra okuma alışkanlığına sahip olup olmadığı ölçütünü de eklemek gerekmektedir. Kaldı ki okuryazarlık becerisi ile okuma alışkanlığı kavramlarının gerçekleştirilmesi yaşamda iç içe olmaktadır. Biri olmadan diğersinin olması mümkün değildir. O halde sürekli okuma yazma alışkanlığı kazanmamış okuryazar, gerçekte okumasız yazmasızlardan pek de ayrı değildir (Yılmaz, 1989).

Avrupa, Amerika ve Avustralya’daki okuryazarlık çalışmalarına bakıldığında, kavramın tanımının ilk defa 1950’lerde yapıldığı görülür. Bu tanım, okuryazarlığı temel okuma yazma becerileri ile sınırlamıştır. Daha sonra yapılan araştırmalarda, okuryazarlığın temel okuma yazma becerileri ile sınırlı olmadığı, okuryazarlığın okuduğunu anlama ve kendini yazıyla ifade etme, zihin becerilerinin gelişimi gibi daha geniş bir bilgi ve beceri alanı ile ilişkili olduğu anlaşılmıştır (Güneş, 1997). Okuryazarlığın ilerleyen yıllarda pek çok tanımı yapılmıştır.

1960 ve 1980 yılları arasında, Eric Havelock, Jack Goody ve Walter Ong gibi araştırmacıların eserlerinde, daha önce alfabetik sisteme bağlı bir zihin becerisi olarak algılanan okuryazarlık kavramına farklı anlamlar yüklenmiştir (Aşıcı, 2009). Bu eserlerde okuryazarlık ilk defa epistemoloji ile ilişkilendirilerek açıklanmıştır. Lankshear (1999)’a göre okuryazarlığın değişen tanımlarını veren bu fikirlerden öne çıkanlar aşağıda Şema-1 ile ifade edilmeye çalışılmıştır.

Günümüzde okuryazarlığın tanımı ve mahiyeti hızla değişmektedir. Bugün Türkiye’de ortaokullarda medya okuryazarlığı gibi seçmeli derslerin varlığı bunun bir sonucudur, diyebiliriz. Özellikle 1990’lardan sonra, okuryazarlığın kavram çerçevesi, teknolojik gelişmelere, şehirlerdeki hayat şartlarının değişmesine ve ortaya çıkan yeni ihtiyaçlara bağlı olarak çeşitlenmiştir. Artık, okuryazarlık kavramı tekil değil, çoğul olguları kapsar hale gelmiştir. Okuryazarlık, bilgisayar okuryazarlığı, teknoloji okuryazarlığı, internet okuryazarlığı, medya okuryazarlığı gibi farklı okuryazarlık türleri ile birlikte kullanılır olmuştur (Altun 2005).

Şema- 1 Okuryazarlığın Değişen Tanımları

Türkiye’de Okuryazarlık Durumunun 2008- 2011 Yılları Arasında On Beş Yaş ve Üzeri Nüfusa Göre İstatistikî Değerlendirilmesi

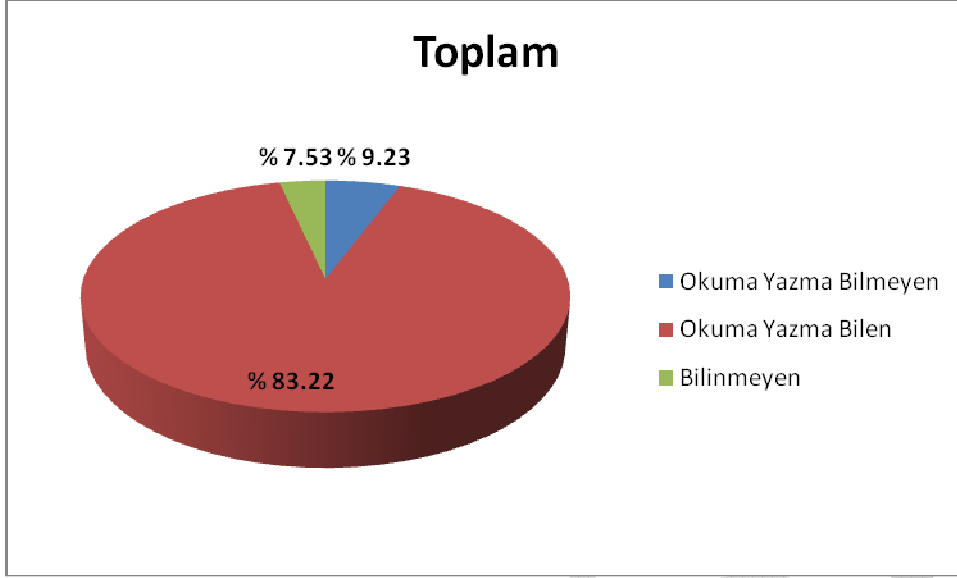
TUIK verileri göz önünde bulundurularak, Türkiye’de on beş yaş ve üzeri, kadın ve erkek nüfusun 2008 ve 2011 yılları arasındaki okuryazarlık oranları incelenmiştir. Buna göre Tablo-1, Tablo-2, Tablo-3 ve Tablo-4’te yer alan verilerden faydalanarak istatistikî veriler grafiklenmiş ve yorumlanmıştır. Tablolar oluşturulurken yabancı ikametçiler kapsama alınmamıştır.

2008 yılına ait bulgulardan elde edilen veriler, Tablo-1’de yer almaktadır. Tablo-1 okuma yazma bilen, bilmeyen ve okuma yazma bildiği bilinmeyen bireyleri, kadın ve erkek nüfus olarak göstermektedir.

Tablo 1. Okuma Yazma Durumu ve Cinsiyete Göre Nüfusun On Beş Yaş ve Üzeri Dağılımı Verileri 2008

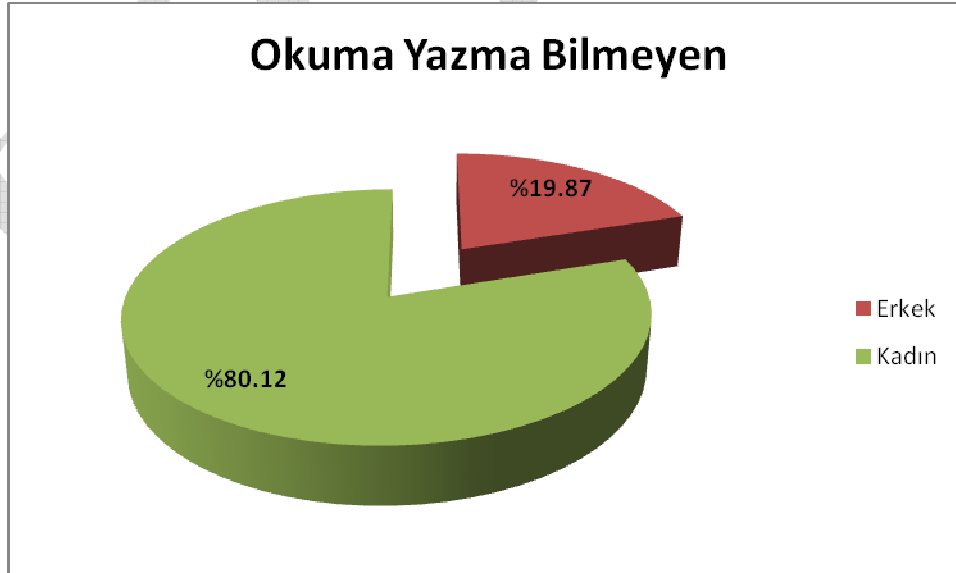
Okuma yazma durumu	Toplam	Erkek	Kadın
Okuma yazma bilmeyen	4.863.414	966.698	3.896.716
Okuma yazma bilen	43.806.774	23.076.597	20.730.177
Bilinmeyen	3.966.417	2.171.909	1.794.508
Toplam	52.636.605	26.215.204	26.421.401

Tablo- 1’den elde edilen bulgularla 2008 yılında okuma yazma durumunun genel bir portresi, pasta grafik üzerinde gösterilmiştir. Böylece okuma yazma bilen ve bilmeyen toplam nüfus ile okuma yazma durumu bilinmeyen nüfusun yüzdeleri hesaplanmıştır.

Grafik 1. 2008 Yılında Okuma Yazma Durumu

Grafik-1'e göre 2008 yılında 15 yaş üstü toplam nüfus içinde % 83.22'si okuma yazma bilmekte, % 9.23'ü okuma yazma bilmemekte ve % 7.53'lük kısmın ise okuma yazma bilip bilmediği bilinmemektedir.

Yine Tablo-1'deki verilerden faydalanarak Grafik-2 hazırlanmıştır. Buna göre okuma yazma bilmeyen kadın ve erkek nüfusun durumu Grafik- 2'de gösterilmiştir. Gösterimde kolaylık olması açısından Grafik-2 pasta grafik kullanılarak hesaplanmıştır.

Grafik 2. 2008 Yılında Okuma Yazma Bilmeyen Kadın ve Erkek Nüfusun Durumu

Grafiğe göre; okuma yazma bilmeyen erkek nüfusun, tüm nüfusa oranı % 1.83 olarak belirlenirken, okuma yazma bilmeyen erkek nüfusun okuma yazma bilmeyen nüfusa oranı ise % 19.87 olarak bulunmuştur. Yine bu orana kadın nüfus için bakıldığında; okuma yazma bilmeyen kadın nüfusun,

tüm nüfusa oranı % 7.4 olarak belirlenirken, okuma yazma bilmeyen kadın nüfusun okuma yazma bilmeyen nüfusa oranı ise % 80. 12 olarak hesaplanmıştır.

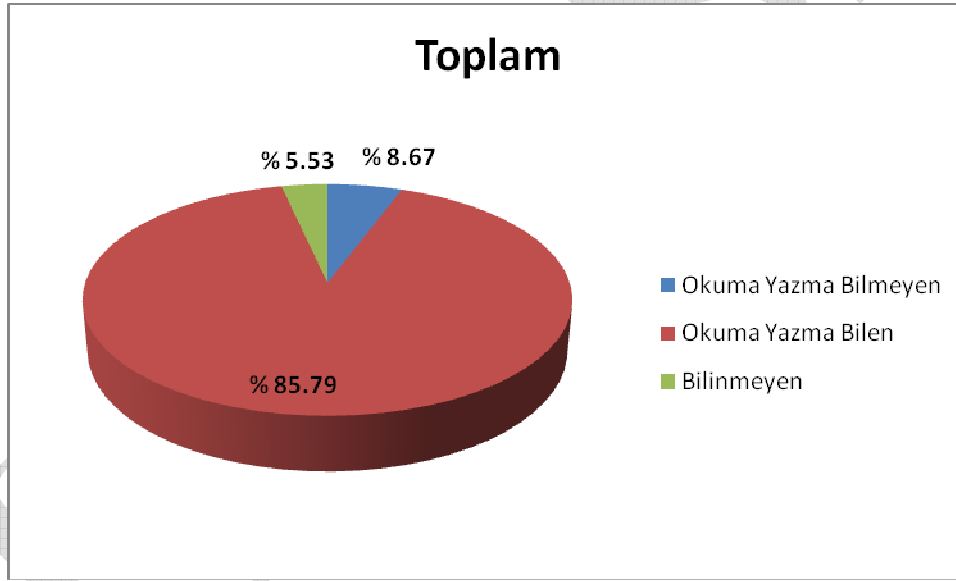
2009 yılında yapılan nüfus sayımından elde edilen bulgulara ilişkin veriler, Tablo- 2’de gösterilmiştir.

Tablo 2. Okuma Yazma Durumu ve Cinsiyete Göre Nüfusun On Beş Yaş ve Üzeri Dağılımı Verileri (2009)

Okuma yazma durumu	Toplam	Erkek	Kadın
Okuma yazma bilmeyen	4.645.638	908.628	3.737.010
Okuma yazma bilen	45.942.369	24.175.728	21.766.641
Bilinmeyen	2.962.823	1.626.257	1.336.566
Toplam	53.550.830	26.710.613	26.840.217

Tablo-2’den elde edilen bulgularla 2009 yılında okuma yazma durumunun genel bir portresi, pasta grafik üzerinde gösterilmiştir. Böylece okuma yazma bilen ve bilmeyen toplam nüfus ile okuma yazma durumu bilinmeyen nüfusun yüzdeleri hesaplanmıştır.

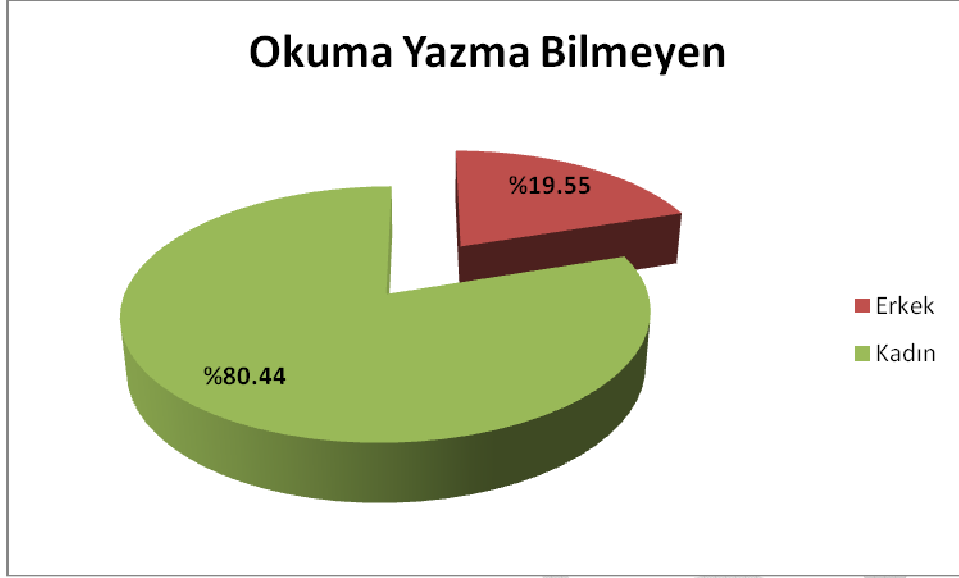
Grafik 3. 2009 Yılında Okuma Yazma Durumu

Grafik-3’e göre 2009 yılında 15 yaş üstü toplam nüfus içinde % 85. 79’u okuma yazma bilmekte, % 8.67’si okuma yazma bilmemekte ve % 5.53’lük kısmın ise okuma yazma bilip bilmediği bilinmemektedir.

Yine Tablo-2’deki verilerden faydalanarak Grafik-4 hazırlanmıştır. Buna göre okuma yazma bilmeyen kadın ve erkek nüfusun durumu Grafik-4’te gösterilmiştir. Gösterimde kolaylık olması açısından Grafik- 4 pasta grafik kullanılarak hesaplanmıştır.

Grafik 4’e göre; okuma yazma bilmeyen erkek nüfusun, tüm nüfusa oranı %1.69 olarak belirlenirken, okuma yazma bilmeyen erkek nüfusun okuma yazma bilmeyen nüfusa oranı ise % 19.55 olarak bulunmuştur. Yine bu orana kadın nüfus için bakıldığında; okuma yazma bilmeyen kadın nüfusun, tüm nüfusa oranı % 6.97 olarak belirlenirken, okuma yazma bilmeyen kadın nüfusun okuma yazma bilmeyen nüfusa oranı ise % 80.44 olarak hesaplanmıştır.

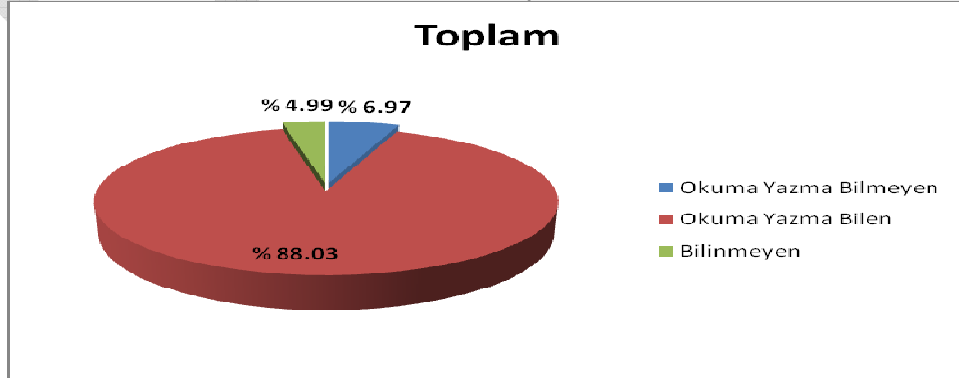
Grafik 4. 2009 Yılında Okuma Yazma Bilmeyen Kadın ve Erkek Nüfusun Durumu

2010 yılında yapılan nüfus sayımından elde edilen bulgulara ilişkin veriler, Tablo- 3’de gösterilmiştir.

Tablo 3. Okuma Yazma Durumu ve Cinsiyete Göre Nüfusun On Beş Yaş ve Üzeri Dağılımı Verileri (2010)

Okuma yazma durumu	Toplam	Erkek	Kadın
Okuma yazma bilmeyen	3.812.092	697.305	3.114.787
Okuma yazma bilen	48.128.011	25.126.997	23.001.014
Bilinmeyen	2.731.288	1.447.424	1.283.864
Toplam	54.671.391	27.271.726	27.399.665

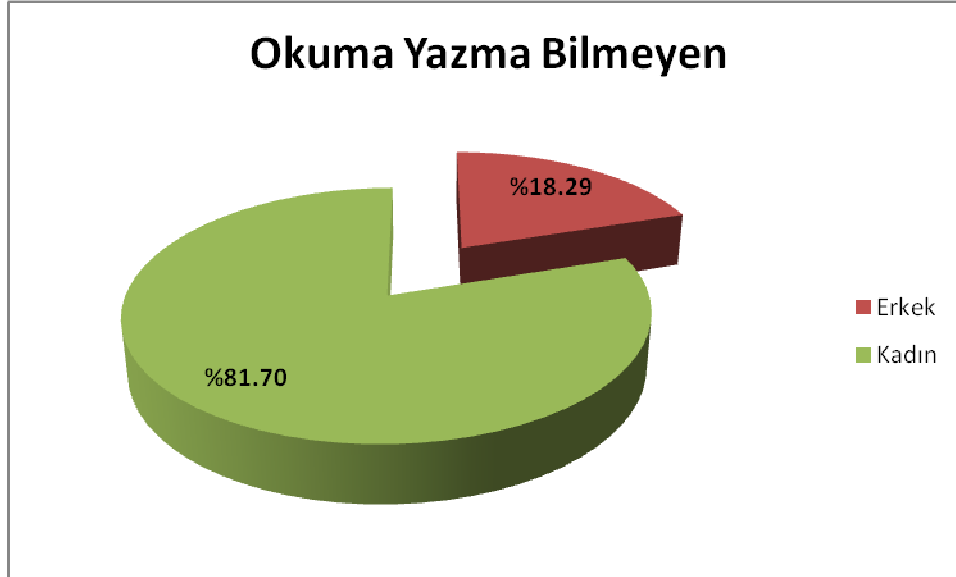
Tablo-3’den elde edilen bulgularla 2010 yılında okuma yazma durumunun genel bir portresi, pasta grafik üzerinde gösterilmiştir. Böylece okuma yazma bilen ve bilmeyen toplam nüfus ile okuma yazma durumu bilinmeyen nüfusun yüzdeleri hesaplanmıştır.

Grafik 5. 2010 Yılında Okuma Yazma Bilmeyen Kadın ve Erkek Nüfusun Durumu

Grafik-5’e göre 2010 yılında 15 yaş üstü toplam nüfus içinde % 88. 03’ü okuma yazma bilmekte, % 6.97’si okuma yazma bilmemekte ve % 4.99’lük kısmın ise okuma yazma bilip bilmediği bilinmemektedir.

Yine Tablo-3'deki verilerden faydalanarak Grafik-6 hazırlanmıştır. Buna göre okuma yazma bilmeyen kadın ve erkek nüfusun durumu Grafik-6'da gösterilmiştir. Gösterimde kolaylık olması açısından Grafik- 6 pasta grafik kullanılarak hesaplanmıştır.

Grafik 6. 2010 Yılında Okuma Yazma Bilmeyen Kadın ve Erkek Nüfusun Durumu

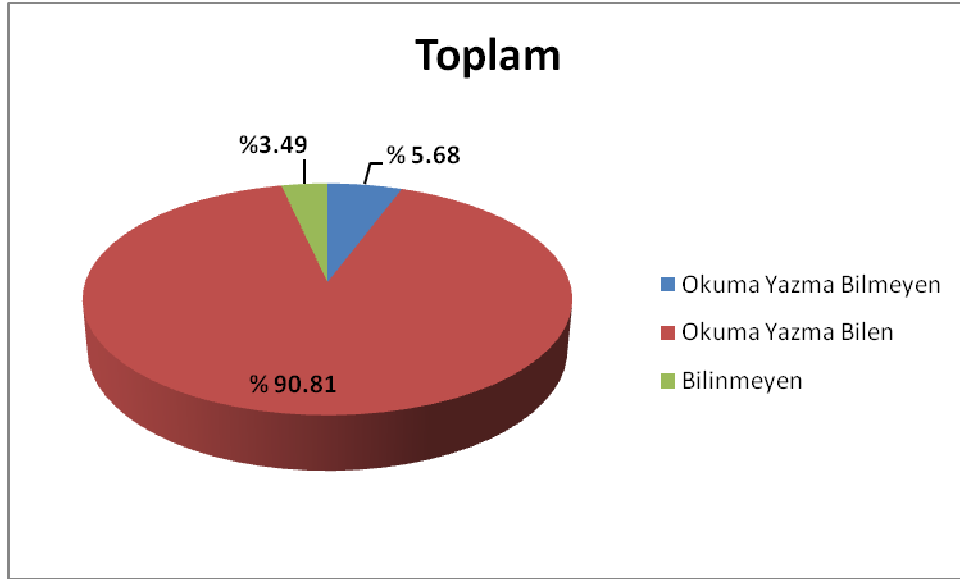
Grafik 6'ya göre; okuma yazma bilmeyen erkek nüfusun, tüm nüfusa oranı %1.27 olarak belirlenirken, okuma yazma bilmeyen erkek nüfusun okuma yazma bilmeyen nüfusa oranı ise % 18.29 olarak bulunmuştur. Yine bu orana kadın nüfus için bakıldığında; okuma yazma bilmeyen kadın nüfusun, tüm nüfusa oranı % 5.69 olarak belirlenirken, okuma yazma bilmeyen kadın nüfusun okuma yazma bilmeyen nüfusa oranı ise % 81.70 olarak hesaplanmıştır.

2011 yılında yapılan nüfus sayımından elde edilen bulgulara ilişkin veriler, Tablo- 4'de gösterilmiştir.

Tablo 4. Okuma Yazma Durumu ve Cinsiyete Göre Nüfusun On Beş Yaş ve Üzeri Dağılımı Verileri (2011)

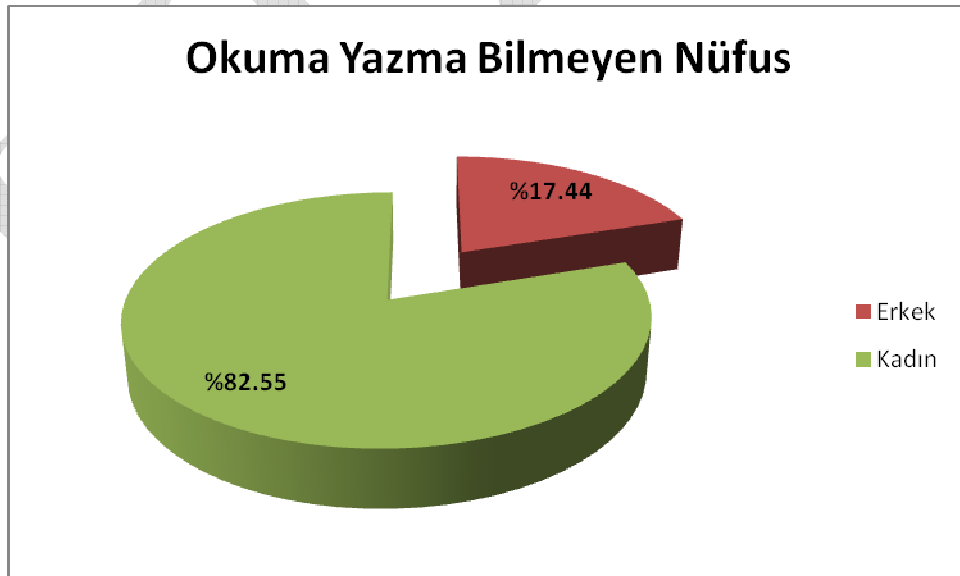
Okuma yazma durumu	Toplam	Erkek	Kadın
Okuma yazma bilmeyen	3.163.396	551.776	2.611.620
Okuma yazma bilen	50.508.897	26.168.523	24.340.374
Bilinmeyen	1.946.146	1.017.899	928.247
Toplam	55.618.439	27.738.198	27.880.241

Tablo 4'den elde edilen bulgularla 2011 yılında okuma yazma durumunun genel bir portresi, pasta grafik üzerinde gösterilmiştir. Böylece okuma yazma bilen ve bilmeyen toplam nüfus ile okuma yazma durumu bilinmeyen nüfusun yüzdeleri hesaplanmıştır.

Grafik 7. 2011 Yılında Okuma Yazma Bilmeyen Kadın ve Erkek Nüfusun Durumu

Grafik-7'ye göre 2011 yılında 15 yaş üstü toplam nüfus içinde % 90.81'i okuma yazma bilmekte, % 5.68'i okuma yazma bilmemekte ve % 3.49'luk kısmın ise okuma yazma bilip bilmediği bilinmemektedir.

Yine Tablo-4'deki verilerden faydalanarak Grafik-8 hazırlanmıştır. Buna göre okuma yazma bilmeyen kadın ve erkek nüfusun durumu Grafik-8'de gösterilmiştir. Gösterimde kolaylık olması açısından Grafik- 8 pasta grafik kullanılarak hesaplanmıştır.

Grafik 8. 2011 Yılında Okuma Yazma Bilmeyen Kadın ve Erkek Nüfusun Durumu

Grafik 8'e göre; okuma yazma bilmeyen erkek nüfusun, tüm nüfusa oranı %0.99 olarak belirlenirken, okuma yazma bilmeyen erkek nüfusun okuma yazma bilmeyen nüfusa oranı ise % 17.44 olarak bulunmuştur. Yine bu orana kadın nüfus için bakıldığında; okuma yazma bilmeyen kadın nüfusun,

tüm nüfusa oranı % 4.69 olarak belirlenirken, okuma yazma bilmeyen kadın nüfusun okuma yazma bilmeyen nüfusa oranı ise % 82.55 olarak hesaplanmıştır.

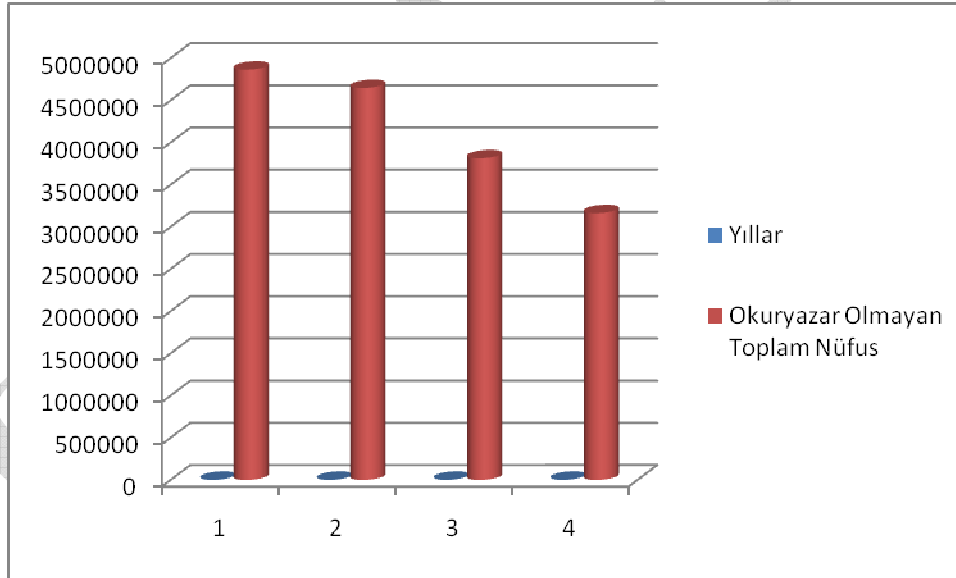
Elde edilen tüm bulguların ışığında okuma yazma bilmeyen toplam nüfus içinde kadın ve erkek bireylerin genel bir portresi Tablo-5'te verilmiştir.

Tablo 5. Okuma Yazma Bilmeyen Toplam Nüfusun Yıllara Göre Cinsiyet Bazında Durumu

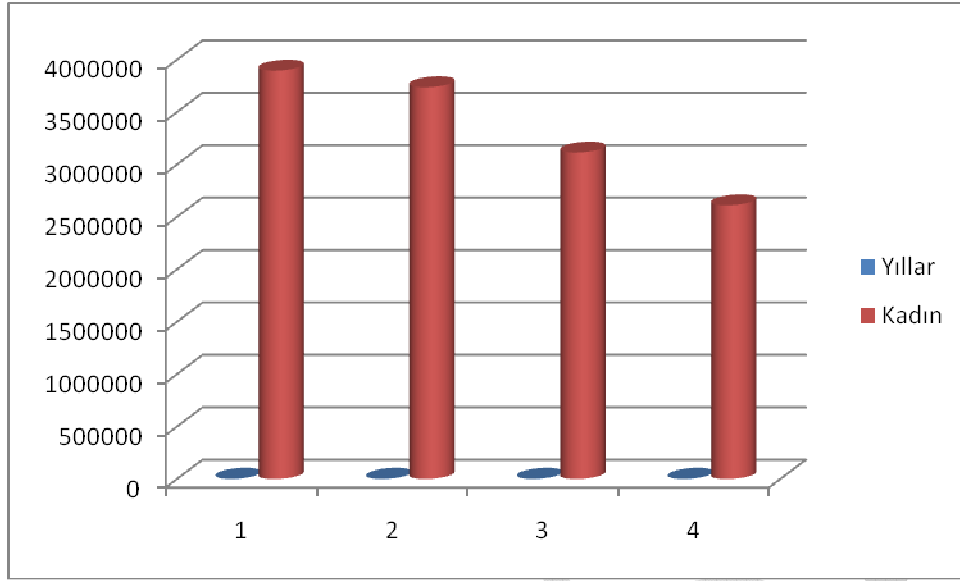
Yıllar	Okuryazar Olmayan Toplam Nüfus	Kadın	Erkek
2008	4.863.414	3.896.716	966.698
2009	4.645.638	3.737.010	908.628
2010	3.812.092	3.114.787	697.305
2011	3.163.396	2.611.620	551.776

Tablo-5'e göre 2008- 2011 yılları arasında okuryazar olmayan nüfus azalış göstermektedir. Tablo-5'deki verilere dayanarak çizilen Grafik- 9 aşağıdaki gibi olacaktır. Daha anlaşılabilir olması açısından Grafik- 9 çizilirken sütun grafik kullanılmıştır.

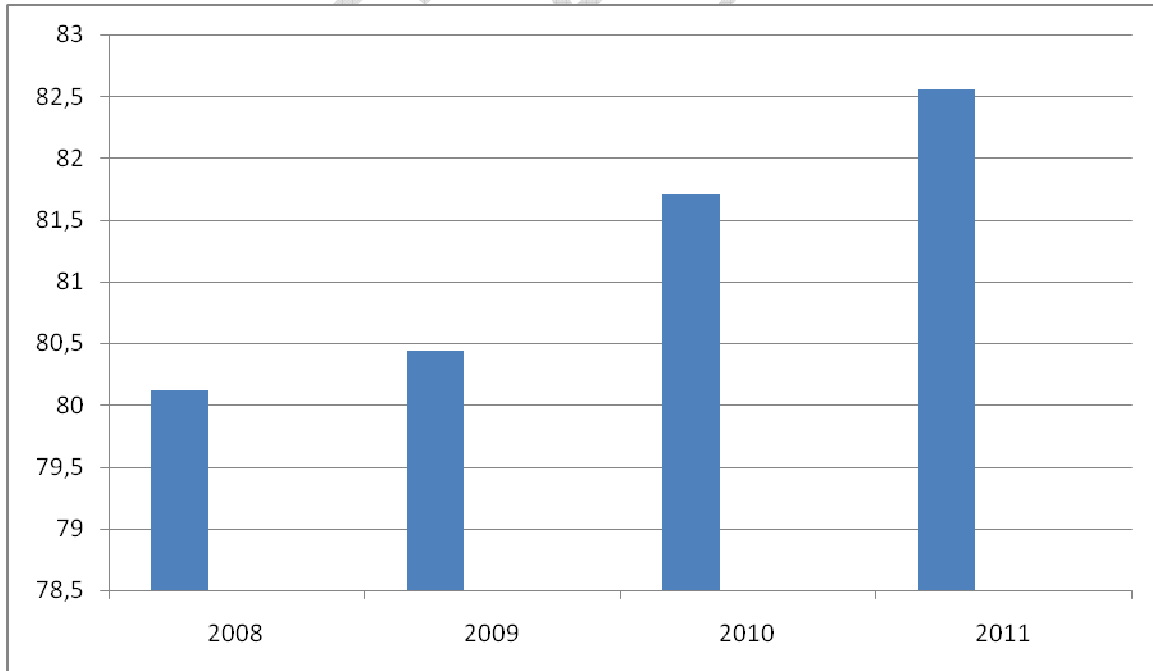
Grafik 9. Okuma Yazma Bilmeyen Toplam Nüfusun 2008-2011 Yılları Arasındaki Durumu

Tablo-5'deki verilerden faydalanarak okuryazar olmayan kadın nüfusun 2008-2011 yılları arasında azaldığı gözlemlenecektir. Bu durum Grafik-10'da gösterilmiştir.

Grafik 10. Okuma Yazma Bilmeyen Kadın Nüfusunun 2008-2011 Yılları Arasındaki Durumu

Bir başka açıdan bakarsak; okuma yazma bilmeyen toplam nüfus içinde, okuma yazma bilmeyen erkek yüzdesi 2008- 2011 yılları arasında %19.876'dan %17.44'e düşmüştür. Fakat okuma yazma bilmeyen toplam nüfus içinde yine 2008- 2011 yılları arasında, okuma yazma bilmeyen kadın yüzdesi %80.12'den %82.55'e yükselmiştir.

Grafik 11. Okuma Yazma Bilmeyen Toplam Nüfus İçinde Kadın Nüfusunun Yüzdeleri

Grafik-11'e göre; Grafik-10'da görülen sayısal veri azalışının, okuma yazma bilmeyen toplam nüfus içindeki, okuma yazma bilmeyen kadın nüfusunun yüzdeleri dilimine bakıldığında artış gösterdiği görülmektedir.

Sonuç ve Öneriler

Okuryazarlık sadece kişinin günlük hayatını kolaylaştıran ve global olayların gelişiminin izlenmesinde, toplumsal olayların takibinde ve hızla değişen yaşamın ritmine ayak uydurmasında gerekli bir araç değil, aynı zamanda toplumların gelişiminin de bir göstergesi olarak kabul edilebilir. Bu nedenle okuryazarlık kavramı taşıdığı kelimesel anlamının dışına çıkmış bir olgudur.

Yapılan bu çalışmanın elde ettiği bulgulara göre; 2008-2011 yılları arasında, Türkiye nüfusundaki okuryazar olup olmadığı bilinmeyen kişi sayısının yüzdeleri dilimi, yıllara göre sırasıyla 2880'de %7.53, 2009'da %5.53, 2010'da %4.99 ve 2011'de %3.49 olarak verilerde yer almaktadır. Okuryazar olup olmadığı bilinmeyen nüfus içinde elbette ki okuryazar olan bireylerinde mevcut olabilmesi ihtimali araştırma sonucunun kesinliğini etkileyecektir.

Yine 2008- 2011 yılları arasında tablolardan elde edilen bilgilere göre; Türkiye nüfusunun okuma yazma bilen yüzdeleri diliminde artış gözlemlenmektedir. Bu oran yıllara göre sırasıyla 2008'de % 83.22'den, 2009'da % 85. 79'a, 2010'da % 88.03'e ve 2011'de % 90.81'e yükselmiştir. Her yıl %2-%3 oranında bir artış olduğu gözlemlenmektedir. Bu duruma bilinmeyen nüfusun azalışının etkisi olabileceği gibi okuryazarlığı artırma yönünde yapılan çalışmalar da etken olabilir.

Bilinen okuryazar yüzdeleri diliminin artışına paralel olarak, okuryazar olmayan yüzdeleri dilimin azalışı gözlemlenmektedir. Bu azalış yıllara göre sırasıyla; 2008'de %9.23, 2009'da %8.67, 2010'da %6.97 ve 2011'de %5,68'e ulaşmıştır. Bu duruma sebep olan etmenler bilinmeyen nüfusun saptanabilen diliminin okuryazar olması olabileceği gibi; okullaşma oranı, halka ulaştırılan okuryazarlık hizmetleri veya yapılan burs ve eğitimler olmuş olabilir.

Her ne kadar sayısal veriler üzerinde hem okuryazar olmayan kadın hem de okuryazar olmayan erkek sayısı azalıyor olsa da okuryazar olmayan toplam nüfus içinde kadın ve erkeklerin yüzdeleri dilimlerinin kapladığı alanlar oldukça düşündürücüdür. Okuryazar olmayan erkek bireylerin okuryazar olmayan toplam birey sayısı içinde kapladığı yüzdeleri dilim; 2008'de %19.87, 2009'da %19.55, 2010'da %18.29 ve 2011'de %17.44 olarak azalış göstermektedir. Bu durum okuma yazma konusunda yapılan çalışmaların erkek bireylere bir yansıması olabileceği gibi bilinmeyen nüfusun yıllara göre azalmasından veya bölgesel faktörlerin varlığından kaynaklanıyor olabilir.

Okuryazar olmayan toplam nüfus içinde, okuryazar olmayan kadın nüfusun sayısal olarak azalışı söz konusu olmasına rağmen yüzdeleri diliminin artışı göze çarpmaktadır. Bu durum yüzdeleri dilim olarak yıllara; 2008'de % 80.12, 2009'da % 80.44, 2010'da %81.70 ve 2011'de % 82.55 olarak yansımıştır. Okuryazar olmayan kadın yüzdesinin toplam okuryazar olmayan nüfus içindeki kapladığı alanın erkeklere oranla büyük olması düşündürücüdür. Bunun yanı sıra, yıllara göre azalan okuryazar olmayan nüfus oranının içinde okuryazar olmayan erkek birey sayısının yüzdeleri dilimi azalırken, kadın birey sayısının yüzdeleri diliminin yükselmesi pek çok nedene bağlı olabilir. Bu nedenlerin başında okuryazar olduğu bilinmeyen kesimin yıllara göre azalışı göz önünde bulundurulursa, erkek bireylerin bu yüzdeleri dilim içinde kapladığı alanın fazla olması söz konusu olabilir. Kırsal kesim ve sosyoekonomik olanaklar bakımından yoksun kesimin kız çocuklarının eğitime bakış açısı, eğitim olanaklarının yeterli ölçüde sağlanamaması nedeniyle kız çocuklarının bu imkânlardan mahrum kalması ya da erken evlilikler gibi sebeplerden ötürü okuryazar olmayan kadın yüzdeleri diliminin artışı söz konusu olabilir.

Okuryazarlık konusunda bireyin gösterdiği ilk gelişimlerin temel noktası ailedir. Çocuğun ailesinde gözlemlendiği okuma yazma faaliyetlerini gözlemlemesi ile birlikte okuryazarlık konusundaki ilk algıları da oluşmaya başlar.

Çocuklar ailede; Okuma eylemini nasıl yönlendireceklerini yani kitabın sayfalarını soldan sağa sırayla çevirmeyi, yazı sembollerine anlam yüklemeyi, yazının altındaki veya üstündeki grafik ve resimleri, metnin anlamına bağlı olarak anlamlandırmayı, kitaplardaki dilin, konuşma dilinden farklı olduğunu, kitapların bilgileri farklı yollar kullanarak organize ettiklerini ve sunduklarını öğrenirler (Watson, 2006). Çocuk, okuryazarlığa dair ilk öğrenmelerinin ve deneyimlerinin çoğunu ilk kez annesi ile yaşar. Ailenin diğer bireyleri de bu öğrenmeye katkıda bulunur. Ailedeki bu sıcak etkileşim ortamı okuryazarlık becerilerinin gelişmesi için uygun bir zemin hazırlar. Çünkü bu dönemde çocuğun yetişkine yakın olmaya, güven ve emniyet hisleri eşliğinde bu türden bir iletişime ve sosyalleşmeye ihtiyacı vardır. Dolayısıyla, çocuğa annesi veya babasıyla birlikte kitapları karıştırma, resimlere bakma, kardeşiyle deftere resimler ve şekiller çizme, harfleri kopya etme, dedesinin ve ninesinin okuduğu bir masalı dinleme, kitabı eline alıp kendi kendine okuyormuş gibi yapma türünden ön okuryazarlık faaliyetleri hem çok anlamlı hem de çok eğlencelidir (Padak, 1994).

Durum onu göstermektedir ki; aile okuma yazma sürecinin başlamasında önemli bir rol oynamaktadır. Ülkemizde kırsal kesim ve kentsel kesimde yaşayan aileler ve bu ailelerin okuma yazma olgusuna bakış açıları arasında farklılıklar bulunmaktadır.

Türk kadınına toplumsal, siyasal ve hukuksal hakları Atatürk'le birlikte, Cumhuriyet kurulduktan sonra verilmiştir. Ancak kadınlarımızın kendilerine verilmiş olan haklardan yararlanabilmeleri için belirli bir eğitim düzeyinden geçmiş olmaları ve çalışma yaşamına girmeleri gerekmektedir. Kırsal kesim kadınları açısından durum oldukça iç karartıcıdır. Bu kategori kadınların öncelikle eğitim düzeyleri çok düşüktür. Büyük bir çoğunluğunun okuma ve yazması yoktur. Ekonomik etkinliğe ise çok büyük ölçülerde katılmalarına karşın çoğu kez hiçbir ücret almadan çalışmaktadırlar. Yani ücretsiz tarım işçisi görünümündedirler (Arıkan, 1988). Günümüzde kırsal kesimde bulunan kadınlar için yaşam koşulları daha farklı olsa da, yine de bugünün yetişkin kadın bireylerini yetiştiren ailelerin ve özellikle annelerin okuryazarlık algıları kendi yaşadıkları dönemin şartlarıyla bağlantılı olduğu unutulmamalıdır. Bu nedenle devletin kız çocuklarının eğitimi konusunda uygulayacağı ulusal stratejinin temelini aile olduğu öngörülebilir.

Ülkemizde, bu çalışmada kullanılan anlamıyla aile katılımlı bir okuryazarlık programı bulunmama ile birlikte, 1997 yılından itibaren Anne Çocuk Eğitim Vakfı (AÇEV) işbirliği ile gerçekleştirilerek Türkiye'deki yetişkin okuryazarlığını değerlendirmeyi amaçlayan araştırmalar ve işlevsel yetişkin okuryazarlığını kazandırmaya yönelik çeşitli projeler geliştirilmiştir (Durgunoğlu, Öney, Kuşçul & Cantürk, 1997; Durgunoğlu, 2000; Durgunoğlu & Öney, 2003; Gökşen, Gülgöz & Kağıtçıbaşı, 2000; Gülgöz, 2003). Okuryazarlık oranının artırılması ve kız çocuklarının okula gönderilmesi konusunda vakıf düzeyinde olmayan ve bakanlığa bağlı çeşitli kampanyalar da mevcuttur. Yetişkinlere kazandırılan işlevsel okuryazarlığın yetişkinler için elde edilen olumlu sonuçlarının yanı sıra, erken çocukluk dönemi ve sonraki gelişim dönemlerinde normal gelişim gösteren, risk altında bulunan ve özel gereksinimli çocukların okuryazarlığa ilişkin tutumları ve okuryazarlık kazanımları üzerinde dolaylı etkilerinin olabileceği düşünülebilir. Bu çalışmalara ek olarak 2006 yılında Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü ve TÜBİTAK işbirliği ile gerçekleştirilen ve kamu kurum ve kuruluşlarından, üniversitelerden, sivil toplum kuruluşlarından çeşitli temsilcilerin yer aldığı Ortak Akıl toplantısında ortaya çıkan proje teklifleri arasında, ailelerin toplumsal yaşama etkin katılımını sağlamayı hedefleyen "aile okuryazarlığı" projesinin yanı sıra "engelli çocuk sahibi anne babalara bilgisayar okuryazarlığı kazandırma" konulu bir proje de yer almıştır. Engelli çocuklar için yardımcı teknolojilerin kullanılması konusunda ailelere bilgisayar okuryazarlığı eğitimi verilmesi projenin temel amacını oluşturmuştur (Gül, 2007). Aileleri çocukların eğitimi konusunda bilinçlendirmeyi amaç edinmiş projelere rağmen, özellikle kız çocuklarının eğitimi ve kitap okuma alışkanlığının halen günlük yaşamın bir parçası olamadığı gerçeği düşünülürse, toplum tabanını bilinçlendirmeye yönelik çalışmaların artırılması gerektiği gerçeği ile karşılaşmış oluruz. Yine de sivil toplum örgütleri, dernekler, vakıflar ve eğitim konusunda bakanlık tarafından yapılan çeşitli çalışmalar mevcuttur. Bunlara örnek teşkil edecek çalışmalardan bazıları da ulusal kampanyalardır. Çünkü bugün

Türkiye'deki önemli sorunlardan biri de, Doğu ve Güneydoğu Anadolu illerinde, ailelerin kız çocuklarının eğitimine yeterince önem vermemesidir. Bu çalışmalara bir örnek de ÇYDD (Çağdaş Yaşamı Destekleme Derneği) tarafından yürütülen çalışmalardır. Çağdaş Yaşamı Destekleme Derneğinin önleyici sosyal hizmet çalışmaları kapsamında ele alınabilecek dört farklı projesi vardır (Özkardeş, 2006). Kız çocuklarının okula gönderilmesi projesi yedi farklı proje (Anadolu'da Bir Kızım Var Öğretmen Olacak, Kardelenler, Her Kızımız Bir Yıldız, Baba Beni Okula Gönder, Bilgi Toplumu Kızları, Geleceğin Sigortacıları, Meslek Liselerinde Eğitim Alan Gençlere Destek) içermektedir. Bunun dışında yatılı bölge okullarının iyileştirilmesi, okul öncesi eğitime katkı gibi projeler de bulunmaktadır.

Yapılan araştırmalar sonucu okuryazarlığın temelini aileden geldiği gerçeği düşünülürse, toplumun en küçük parçası olan ailenin okuryazarlığa bakış açısındaki değişimin tüm toplumu etkileyebileceği sonucuna ulaşılabilir. Bu nedenle, bu konuda yapılacak çalışmaların ailelerin okuryazarlığa bakış açısını ve bu konudaki alışkanlıklarını değiştirecek nitelikte olması gerekliliği doğacaktır. Tabii ki okuryazarlık oranının artırılması tek boyutlu bir konu değildir. Ailenin yanı sıra okullarda verilen eğitim ve elbette ki bu eğitimi şekillendiren eğitim sistemleri de oldukça önemlidir.

KAYNAKÇA:

- Altun, A. (2005). *Gelişen teknolojiler ve yeni okuryazarlıklar*, Ankara, Anı Yayınları.
- Arıkan, G. (1988). *Kırsal Kesimde Kadın Olmak*, Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi Cilt: 5, Sayı: 2, Aralık 1988, ss. 1 - 16
- Aşıcı, M. (2009). *Kişisel ve Sosyal Bir Değer Olarak Okuryazarlık*, Değerler Eğitimi Dergisi, Cilt 7, No. 17, 9- 26, Haziran 2009.
- Dobbin, S.A. & Gatowski, S.I. (Project Directors), (1999), *The judge deskbook on the basic philosophies and methods of science*, Nevada University, (<http://www.unr.edu/bench/chap04.pdf>)
- Durgunoğlu, A. Y. Yetişkin okuryazarlığı kişisel ve toplumsal gelişim. Retrieved, Ağustos, 2000, from: <http://www.acev.org/arama/aramalar.asp>.
- Durgunoğlu, A.Y., Öney, B., Kuşçul, H.Ö., & Cantürk, M. (1997, Nisan). İşlevsel yetişkin okuryazarlığı programı uygulama ve değerlendirmesi. Retrieved Nisan, 1997, from: <http://www.acev.org/arama/aramalar.asp>.
- Gül, G. (2007). *Okuryazarlık Sürecinde Aile Katılımının Rolü*. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi 2007, 8 (1) 17- 30.
- Güneş, F. (1997). *Okuma-yazma öğretimi ve beyin teknolojisi*. Ankara, Ocak Yayınları.
- Hoepfl, M.C. (1997), Choosing qualitative research: A primer for technology education researchers, Journal of technology education. (<http://scholar.lib.vt.edu/ejournals/JTE/v9n1/hoepfl.html>)
- Kaptan, S. (1993), *Bilimsel Araştırma ve İstatistik Teknikleri*, Ankara, Rehber Yayınevi.
- Karasar, N. (1999), *Bilimsel Araştırma Yöntemi*, Ankara, Nobel Yayınevi.
- Karasar, N. (2005), *Bilimsel Araştırma Yöntemi* (14. Baskı), Ankara, Nobel Yayınevi.
- Özkardeş, O.(2006). *Küreselleşen Dünyada Sosyal Hizmetlerin Konumu, Hedefleri ve Geleceği Sempozyum Sunum Kitabı*, TC. Başbakanlık Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu, Antalya, Nisan 2006, s. 17- 23.
- Padak, N., & Rasinski, T. (1994). *Family literacay: What is it?* Kent State University, Occasional Paper #3, September
- TUIK (Türkiye İstatistik Kurumu), (<http://www.tuik.gov.tr/VeriBilgi.do>), E.T: 08/ 09/ 2012
- Watson, J.S. (2004). Family literacy: Support for young readers and their parents. *School Library Media Activities*, 20(8), 24-48.
- Yılmaz, B. (1989), Okuryazarlık ve Okuma Alışkanlığı Üzerine, Türk Kütüphaneciliği, III, 1 (1989), 48- 43.

Extended Abstract

In the present sense of society which we qualify as the society of information age, an individual's gaining reading habit, understanding what he/she reads and having the skill of expressing his/her views in writing are the essential requirements of everyday life; because, the high qualified manpower, which can renovate itself constantly due to the economy and technology-oriented social change, constitutes the basis of social development. The education policies, which were developed in order to provide the aforementioned manpower, aim to catch the acceleration brought by change. Literacy, however, constitutes the keystone of social development and the first step to achieve information in the societies which have become conscious of the fact that information is power. The studies in Turkey in the way of educating literate individuals are in progress by the campaigns conducted by distance education institutions, public education centers, non-governmental organizations and various institutions. This study is prepared by analyzing the statistical data produced by the database of Turkish Statistical Institute (TSI) - Address Oriented Identity Registration System (AOIRS) and by considering the illiterate population of the years between 2008 and 2011. Quantitative methods had been benefited during the preparation of this study. Quantitative studies aim to test the accuracy of the generalizations in theories or to achieve new generalizations by objectively determining why incidents or conditions occur, in which level they get affected from other incidents and conditions (Hoepfl 1997; Dobbin and Gatowski, 1999). In this study, however, the "scanning" model is applied which is one of the quantitative methods. By this way, the existent situation had been tried to be described. As Karasar stated (2005); the scanning researcher, as he/she can directly analyze the object or the individual itself, he/she interprets the dispersed data, which he/she will obtain by consulting to various records (documents and statistics in writing, pictures, voice and imagery records etc.) kept before, old remnants and the reference people within the field, by integrating with his/her own observations within a system. In this study, it is aimed to remark the percentage results about the existent literacy situation by exploiting statistical data of population and to make social inferences upon considering these results within the scope of the educational precautions nowadays. However, by the statistical inferences made by benefiting from data, it is found out that; %80.12 of the %9.23 illiteracy percentile in the year of 2008, %80.44 of the %8.67 illiteracy percentile in the year of 2009, %81.70 of the %6.97 illiteracy percentile in the year of 2010 and in the year of 2011, %82.55 of the %5.68 illiteracy percentile of the population as a whole is constituted by women. In conclusion; as the decrease of the illiteracy percentile of the whole population from the year of 2008 to 2011 is observed, it is also seen that the percentile of women within the whole illiterate population has increased between those years. In the whole of the illiterate population, although the illiterate female population is decreasing numerically, it is remarkable that its percentile is increasing. This situation is reflected on the years as percentiles as; % 80.12 in 2008, % 80.44 in 2009, %81.70 in 2010 and % 82.55 in 2011. It is quite thought-provoking that the scope which illiterate female percentile covers within the whole literacy percentile is bigger than the male illiterate percentile. In addition, as the percentile of the illiterate male individuals within the percentile of the illiterate population which decreases by years, is decreasing; the increase of the female individuals' percentile may be due to various reasons. If the decrease by years of the part -which is not yet known whether it is literate or illiterate- is considered as the head of those reasons, then it could be possible for the scope which the male individuals within this percentage covers to be considerable. It could be possible for the illiterate female percentile to increase because of the approach of the countryside and the part which is lack of socio-economic opportunities towards the education of female children, the devoid of those opportunities of the female children because the education facilities are not well supplied or early marriages.